

До разової спеціалізованої ради ДФ 001
ПЗВО «Київський міжнародний університет»
(03179013, м. Київ, вул. Львівська, 49)

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

МЕШКО ГАЛИНИ МИХАЙЛІВНИ

про дисертацію

ДРОБОТЬКО ІРИНИ ДМИТРІВНИ

на тему «**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ
ПСИХОЛОГІВ ДО ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**»,

що подана на здобуття ступеня доктора філософії

(галузь знань 01 Освіта/Педагогіка,

спеціальність 015 Професійна освіта)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами.

Актуальність теми дослідження зумовлена нагальною суспільною потребою формування життестійкості учнів, підтримання на належному рівні стану їх ментального здоров'я, забезпечення їх емоційного і психологічного благополуччя, особливо в умовах воєнного стану, та необхідністю підготовки висококваліфікованих психологів, здатних на належному рівні виконувати функціональні обов'язки діагностичного, корекційного, розвивального спрямування для подолання тривожності учнів закладів загальної середньої освіти. Особливо актуальною є проблема професійної підготовки психологів до психокорекційної роботи з підлітками, які мають підвищену тривожність. З огляду на це дисертаційне дослідження Дроботько Ірини Дмитрівни є актуальним і своєчасним, беззаперечно затребуваним сьогодні, в умовах постійних загроз і викликів, важливим для сучасної педагогічної науки й освітньої практики.

Дисертаційне дослідження виконано згідно з науковою темою ПЗВО «Київський міжнародний університет» – «Змістово-технологічне забезпечення якості професійної освіти в умовах багатoproфільного університету» (державний реєстраційний номер 0121U107445) та наукової теми Інституту лінгвістики та психології «Теоретичні та прикладні аспекти перекладу, світової літератури, психології та педагогіки в контексті міжкультурної та міжмовної комунікації» (державний реєстраційний номер 0119 U102019).

Тему дисертації затверджено вченою радою ПЗВО «Київський міжнародний університет» (протокол №4 від 29 листопада 2018 року), узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол №6 від 26 листопада 2019 року).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації та публікацій Дроботько Ірини Дмитрівни свідчить про наукову обґрунтованість і достовірність результатів дослідження, ґрунтовне вивчення дисертанткою широкої джерельної бази (193 найменування (із них 36 – іноземними мовами)). Аналіз наукових джерел, сучасного стану підготовки майбутніх практичних психологів до подолання тривожності учнів в закладах вищої освіти дав змогу дисертантці досить обширно висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, що сприятиме удосконаленню професійної підготовки майбутніх практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти.

Теоретичне і методологічне обґрунтування вихідних положень дослідження, використання комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження, поєднання якісного та кількісного аналізу даних педагогічного експерименту забезпечили надійність і вірогідність отриманих результатів. Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування на різних етапах наукового пошуку комплексу таких методів дослідження: теоретичні – вивчення, аналіз і синтез філософської, педагогічної, психологічної, соціологічної, методичної літератури, абстрагування, узагальнення та

систематизація; емпіричні – цілеспрямоване психолого-педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування, опитування, класифікація, систематизація; аналіз власного досвіду роботи у закладах загальної середньої освіти; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи); статистичні та математичні – кількісний та якісний аналіз експериментальних даних.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертації.

У дисертації Дроботько Ірини Дмитрівни цілісно та системно досліджено проблему професійної підготовки майбутніх практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дослідницею розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови професійної підготовки практичних психологів до подолання тривожності у підлітків (суб'єкт-суб'єктний підхід до підготовки майбутніх фахівців до подолання тривожності у підлітків; створення сприятливих умов для підвищення їхньої мотивації до оволодіння професійними знаннями і навичками; впровадження активних форм і методів у зміст підготовки практичних психологів до подолання тривожності у підлітків; залучення здобувачів освіти до активної діяльності на основі засвоєння фахових компетентностей на практичних семінарах, тренінгах, практичних заняттях).

У дисертації конкретизовано і розширено теоретичну сутність і зміст базового поняття «готовність практичних психологів до подолання тривожності у підлітків», яке потрактовано як результат підготовки, інтегровану особистісно-професійну характеристику, здатність і спроможність організовувати та здійснювати роботу з підлітками, які перебувають у стані тривожності, на основі врахування їхніх індивідуальних і психофізичних особливостей.

Автором дослідження схарактеризовано компоненти готовності практичних психологів до подолання тривожності в учнів (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний), а також критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, операційно-діяльнісний), показники та рівні (високий, середній, низький) її сформованості.

У дисертації удосконалено зміст, форми і методи підготовки практичних психологів до подолання тривожності у підлітків. Подальшого розвитку набули педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців до практичної діяльності з учнями з урахуванням нагальних потреб в умовах воєнного стану.

4. Значення одержаних результатів для науки і практичного використання.

Результати дисертаційного дослідження Дроботько Ірини Дмитрівни є важливими для педагогічної науки і практики вищої освіти і загальної середньої освіти, зокрема, для підготовки майбутніх практичних психологів до подолання тривожності учнів закладів загальної середньої освіти, що набуває ще більшої актуальності і значущості сьогодні, в умовах війни, постійних загроз і викликів.

Практичне значення результатів дослідження Дроботько Ірини Дмитрівни полягає у можливості застосування його положень, висновків та рекомендацій в освітньому процесі закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку практичних психологів; розробленні курсу «Психокорекція тривожності у підлітків»; методики діагностування стану готовності студентів до подолання тривожності в учнів підліткового віку; укладанні методичних рекомендацій щодо впровадження педагогічних умов підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти.

Основні положення, узагальнення, фактологічний матеріал дисертаційного дослідження можуть бути використані для оновлення контенту навчальних дисциплін на етапі професійної підготовки майбутніх практичних психологів у практиці закладів вищої освіти різного профілю й у системі післядипломної освіти.

Крім того, практичне значення дослідження та ступінь обґрунтованості засвідчує впровадження результатів дисертації Дроботько Ірини Дмитрівни в освітній процес закладів вищої освіти: ПЗВО «Київський міжнародний університет» (довідка № 234 від 24.01.2024 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 15 від 29.01.2024 р.), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 207 від 31.01.2024 р.), Сумського державного педагогічного університету

імені А. С. Макаренка (довідка № 1256 від 02.02.2024 р.), а також середнього загальноосвітнього закладу «Слов'янська гімназія» Дарницького району м. Києва (довідка № 107 від 07.02.2024 р.).

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях здобувача.

Результати дослідження Дроботько Ірини Дмитрівни висвітлено у 20 наукових працях (із них – 17 одноосібні), зокрема: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 17 статей і тез у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Кількість, обсяг та зміст опублікованих праць Дроботько Ірини Дмитрівни відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Публікації Дроботько Ірини Дмитрівни належним чином висвітлюють основні положення поданої до захисту дисертації. Основні положення дослідження достатньо повно апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

6. Характеристика структури та змісту дисертації.

Варто відзначити чітку структуру представленої дисертації, яка відображає наукову позицію її автора, належну логіку дослідження, чіткість та узгодженість викладу матеріалу. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 17 додатків.

Понятійний апарат дослідження продуманий, обґрунтований і збалансований. Дисертантка виявляє і грамотно формулює проблему дослідження, визначає його предмет, об'єкт, мету і завдання.

У дисертації проаналізовано теоретико-методичні основи підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти, зокрема у підлітків, розкрито сутність і зміст базових понять дослідження: «підготовка», «професійна підготовка», «зміст підготовки» «готовність до професійної діяльності», «підготовка практичних психологів до подолання тривожності у підлітків», «готовність практичних психологів до

подолання тривожності у підлітків», «тривожність», «підлітковий вік».

Заслуговує на увагу глибокий аналіз сучасного стану дослідженості проблеми в педагогічній теорії та практиці закладів вищої освіти. Здійснений аналіз дав змогу встановити недостатню кількість навчальних дисциплін, орієнтованих на підготовку практичних психологів до подолання тривожності у підлітків, зокрема методику роботи зі студентами-майбутніми психологами в означеному аспекті, і реалізацію методики формування готовності практичних психологів до подолання тривожності в учнів.

Схвально сприймаються розширені авторкою дослідження теоретична сутність і зміст базового поняття «готовність практичних психологів до подолання тривожності у підлітків», а також запропоновані компоненти готовності практичних психологів до подолання тривожності у дітей (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний), критерії, показники та рівні її сформованості.

Цінними у роботі є обґрунтовані та упроваджені педагогічні умови, які забезпечують ефективність підготовки практичних психологів до подолання тривожності у підлітків та запропоновані методичні рекомендації до упровадження педагогічних умов підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти.

Науковий інтерес представляє розроблений курс «Психокорекція тривожності у підлітків», спрямований на вдосконалення фахової підготовки майбутніх практичних психологів до здійснення професійної діяльності з організації та проведення психокорекційної роботи з подолання тривожності у підлітків, підвищення рівня їх готовності до професійної діяльності в означеному напрямі.. Навчальна програма цієї дисципліни передбачає проведення 10 лекцій, 7 семінарських та 7 практичних занять, завдання для самостійної роботи, а також «Тренінгову програму зниження тривожності особистості», яка розрахована на 7 запропонованих тренінгових занять. Доцільно відзначити різноманіття запропонованих форм і методів роботи з підготовки майбутніх психологів до подолання тривожності підлітків.

Варто позитивно схарактеризувати і ті частини дисертації (пункти 2.2, 2.3,

3.1, 3.2.), де описано логіку та методику експериментальної роботи, представлено результати проведеного експериментального дослідження, кількісний і якісний аналіз результатів дослідження щодо стану сформованості готовності майбутніх практичних психологів до подолання тривожності у підлітків, які засвідчили ефективність запропонованих педагогічних умов підготовки практичних психологів до означеного виду діяльності.

Висновки до розділів та загальні висновки містять узагальнення одержаних дисертантом результатів, відзначаються лаконічністю. У Додатках, які суттєво посилюють дисертацію, її практичну значущість, представлено діагностичний інструментарій дослідження, результати проведеного експерименту, розроблену автором дисертації програму навчальної дисципліни «Психокорекція тривожності у підлітків» (лекційні, семінарські, практичні, тренінгові заняття, самостійна робота, тестування і контрольні запитання) та ін.

Аналіз змісту дисертації Дроботько Ірини Дмитрівни свідчить про завершеність викладу матеріалу і цілісність представленого дисертаційного дослідження.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність порушень академічної доброчесності.

Дисертація відповідає вимогам до досліджень в межах спеціальності 015 Професійна освіта. Дисертаційне дослідження оформлено відповідно до нормативних вимог Міністерства освіти і науки України до такого виду наукових праць.

Аналіз дисертації, наукових публікацій Дроботько Ірини Дмитрівни і результатів автоматизованої перевірки дисертації на відсутність плагіату свідчать, що дисертаційне дослідження є самостійно виконаним і відповідає вимогам академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Належно оцінюючи позитивні аспекти дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні неточності, дискусійні моменти, висловити зауваження:

1. Другий розділ дисертації присвячений визначенню й обґрунтуванню

педагогічних умов підготовки практичних психологів до подолання тривожності у підлітків. Вважаємо, що потрібно було окремий параграф дисертації присвятити розкриттю сутності визначених педагогічних умов та окресленню шляхів реалізації кожної з них у практиці підготовки майбутніх психологів, а також краще представити це питання у висновках до другого розділу дисертації та загальних висновках дисертаційного дослідження.

2. Дещо незрозумілою є назва третього розділу дисертації «Експериментальна перевірка готовності практичних психологів до подолання тривожності у підлітків». Цей розділ дисертації вартувало б назвати «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки практичних психологів до подолання тривожності у підлітків». Адже саме експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки (а не експериментальна перевірка готовності) практичних психологів до подолання тривожності в учнів) задекларована у третьому і четвертому завданнях дисертаційного дослідження (с.22), новизні дослідження (с.24) і представлена у четвертому пункті висновків дисертації (с.231).

3. Позитивно оцінюючи ґрунтовний і ретельно проведений аналіз проблеми підготовки психологів до подолання тривожності учнів закладів загальної середньої освіти, зауважимо, що дисертаційне дослідження збагатило б представлення зарубіжного досвіду підготовки психологів до означеного виду професійної діяльності.

4. У дисертації (пункт 3.3) подано методичні рекомендації щодо впровадження педагогічних умов підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти. Вважаємо, що доцільно було б підготувати й опублікувати «Методичні рекомендації з питань підготовки майбутніх практичних психологів до корекційної роботи з подолання тривожності підлітків» або Методичні рекомендації з питань вивчення запропонованого курсу «Психокорекція тривожності у підлітків». Це додатково посилює практичну значущість результатів дисертаційного дослідження. Означене може слугувати орієнтиром подальших наукових пошуків дисертантки.

Висловлені побажання, зауваження і дискусійні моменти суттєво не впливають на високу оцінку дисертації.

9. Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Дроботько Ірини Дмитрівни відзначається продуманою структурою, чіткою логікою дослідження, послідовністю викладу та доказовістю положень, чіткістю висновків до кожного розділу і загальних висновків. Дисертація є цілісним, завершеним і самостійним дослідженням, яке характеризується науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів. для педагогічної науки і практики вищої освіти.

На підставі здійсненого аналізу, з урахуванням актуальності, обґрунтованості основних положень, наукової новизни, значущості і достовірності отриманих результатів правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертація Дроботько Ірини Дмитрівни на тему «Педагогічні умови підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки

та менеджменту освіти

Тернопільського національного

педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

Галина МЕШКО

Галина Мешко